

1 REYES

Kaatapaaki ipinkatharitz David

¹ Tema antari-pero-tapaaki pinkathari David, oshekitaki rojarentsite. Ipewiryaa-kowiteetari osheki iithaari, teemaeta ijaawatzi.

² Ikantakiri romperatani: “¡Pinkatharí! ¿Pikoyi naminemi ewankawo? Rootaki aminemini, opashikaemi, otsipatemi pimayi ojaawantemi.”

³ Jataki ithotyaaakotzi kamethaa-nikiro ewankawo maawoeni inampiki Israel-paeni. Iñaaki ewankawo iitachari Abisag poñaachari Apimakoryaariniki. Rootaki ramakiniriri pinkathari. ⁴ Maperori okamethaa-nikitzi Abisag. Rootaki aminapaa-kiniriri okaatzi ikowayi-tziri pinkathari, teemaeta iinantawo.

³² Opoñaashita ikantaki pinkathari David: “Pikaeminari Ompera-tajorentsitaa-rewo Sadoc, Kamantan-taniri Natán, Benaía itomi Joiada.” Ari ipokaeyakini rirori iñiiri pinkathari.

³³ Ikantawakiri: “¡Nosheninká! Pitsipatanakyaari nomperatani-paeni, ikyaakae-yaari nopira notyomi Salomón, paanakiri Shipopo-shaariniki.* ³⁴ Eeroka Sadoc Ompera-tajorentsitaa-rewo eejatzi Kamantan-taniri Natán, pijee-patzii-toteri notyomi Salomón omatant-yaari ipinkathari-wenteeri asheninkapaeni Israel-paeni. Pitziwooteeyini janta, pikaemaeyini eejatzi, pikante: ‘¡Irikawé

* **1:33** nopira = noyawayote = mula

pinkathari Salomón!’ ³⁵ Ompoñaashitya poyaateeyirini itaapiiki aririka ipiyee, roojatzi ijeekantapaa-kyaari nowinkathari-mentoki, tema riitaki poyaateenani. Tema riitaki niyoshii-takiri ipinkathari-wenteeri asheninka-paeni Judá-paeni, eejatzi itsipapaeni Israel-paeni.” ³⁶ Ari rakanaki Benaía itomi Joiada, ikantzi: “¡Pinkatharí! Aritaki okantyaari. Riitaki Pitajorentsita nintakaan-tzirori. ³⁷ Riitaki Tajorentsi tsipata-piintakimiri eeroka, okantashitzimaetya ari ikimitzitaiyaari eejatzi Salomón, ikantakae-yaawo imaperotero ipinkatharitee rirori.”

³⁸ Ikanta Ompera-tajorentsita-rewo Sadoc, Kamantan-taniri Natán, Benaía itomi Joiada, Peyakaa-shitaniri-paeni, Akoryantzi-paeni, ikyaaakotanakari Salomón ipiraki pinkathari David, raanakiri Shipopo-shaariniki.† ³⁹ Ari raaki Ompera-tajorentsita-rewo Sadoc waakapa eejatzi yeenkantsi, jeekatsiri tajorentsi-thaanteki, ijeepatzi-totakiri Salomón. Ari ikaatzi itziwooteeyanakini maawoeni janta, ikaemae-yanakini ikanteeyini: “¡Irikawé pinkathari Salomón!”

2

¹ Tema rooteentsi ikami pinkathari David, ikaemakaan-takiri Salomón, ikantziri: ² “¡Notyomí! Kimitaka rooteentsi nojoweyi, niyaatatyee jempe ikinayitzi maawoeni atziri. Pitonta-shirepero-te eeroka, pishirampari-pero-te. ³ Panta-piinteero rompera-tzimiri Tajorentsi, pithotyaa-yiteero iwinkakaantani, ikantakaantani,

† **1:38** ipira = iyawayote = mula

ishineta-kaantani eejatzi ishintsi-thatantziri, okaatzi jankina-teenchari ñaantsi riyotahaeri owaejatziteni Moisés, rootaki iyaatan-tyaari kameetha oetarika pantayi-teeri, tekatsi awijimoto-temini jempe-rika pikinayite. ⁴ Ari imonkaaterori Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaakinari, ikantakina: “Kyaari-pero-rika ikemijanteena ikaate picharini-teeyaari, kameetha-rika roshire-teena, rawentaa-shire-teena, ashi rowaero ikaate picharini-teeyaari ipinkathari-wenteeri pisheninka-paeni Israel-paeni.”

¹⁰ Tema makoryaaki David. Ikiteetakiri iiteetziro “Inampi David”.* ¹¹ Ojamani ipinkathari-wentakiri David paerani isheninka-paeni Israel-paeni okaatzi 40 ojarentsi. Retakawo ipinkathar-itaki nampitsiki Aripéro-taariniki okaatzi 7 ojarentsi, eejatzi nampitsiki Aapatziyaweniki okaatzi 33 ojarentsi. ¹² Ikanta retanakawo ipinkatharitanaki Salomón, ipoyaataari ipaapate. Riitaki matakirori ijeekakaantaki kameetha.

5

¹ Ari ikemakiri Hiram pinkathari-tatsiri Mapiniki ikanteetzi: “Ijeepatzii-toetakiri Salomón, ipoyaataari ipaapate.” Tema irika Hiram osheki retakota-piintakari pinkatharini David, rotyaantaki inampina-paeni iñiiri Salomón. ² Ikanta Salomón rirori, rotyaantaki kamanterini Hiram, ikanteri: ³ “Piyotzi eeroka tee imatziro ashitanarini David rowetsikeniri itajorentsi-pankote Tajorentsi

* **2:10** makoryaaki = maaki = jatashire-tee ijeeki ishire iwaejatzite-paeni; Inampi David = Aapatziyaweni.

jempe ipinkatheetero iwaero, okantakaan-tziro romana-mintha-tziri ijaneentani. Roo kanteencha, Tajorentsi kantakaawori rotsinampaan-takariri maawoeni owayirita-piintariri.* ⁴ Rootaki ijeekakaan-teenari Tajorentsi kameetha. Tekatsi owayiriteenani, eero natsipe-taawo kowaenkayi-tatsiri-paeni. ⁵ Rootaki nokowantari nowetsikiniri itajorentsi-pankote Tajorentsi jempe ipinkathee-teero iwaero, tema ikashiya-kaakari paerani ashitanari, ikantakiri: ‘Riitaki pitomi poyaateemini paata ipinkathari-wentante, riitaki wetsikae-nawoni notajorentsi-pankote, jempe ipaeryahae-teero nowaero janta.’ ⁶ ¡Pinkatharí! Pikanteri patzirite-paeni itoyina inchato-paeni tzimatsiri janta Kiteniitoniki, aritaki ramitakotakiri natzirite-paeni naaka. Jempe-rika okaate pikoyiri nopinatemi rantawaeri patzirite, aritaki nomatakiro. Piyotzi eeroka tekatsi nosheninkapaeni yoteroni itoyiro kameetha roshiya-kotyaari pijeeka-nampi-tziri Shimaa-jatzi-paeni.”

6

¹ Aritaki imatakiro Salomón ipinkathari-wentziri isheninka-paeni Israel-paeni okaatzi ⁴ ojarentsi, riitaki apiteta-tsiri kashiri, iiteetziri “Shipakiryaari”. Aripaete retanakawo Salomón rowetsikiniri itajorentsi-pankote Tajorentsi. Tema aritaki ojamanitaki okaatzi ⁴⁸⁰ ojarentsi ishitowan-taari Israel-paeni Apitantoniki.

---

* **5:3** rotsinampaan-takariri = romaryahaeri ijaneentani-paeni jaawiki, raatzikan-takari iitzi

38 Ikanta awijaki 11 ojarentsi ipinkatharitzi Salomón, riitaki 8-tatsiri kashiri iiteetziri “Owiitaantsi”, ithonkae-takiro rowetsikae-tziro tajorentsi-panko, rowetsikae-takiro jempe okaatzi ikenkishiryahae-takari rowetsikaetero. Tema okaatzi 7 ojarentsi ojamanitaki ithonkan-teeta-kawori rowetsika-kaantakiro pinkathari Salomón.

11

Ipinkatha-takiri Salomón tajorentsi-niro

¹ Okanta paata, irika pinkathari Salomón osheki tsinani inintaki. Inintakiro rishinto iwinkatharite Apitantoni-jatzi. Imatzitakawo inintakiro Athataa-weni-jato, Pityaankaarini-jato, Kiraapeerini-jato, Shimaa-jato, Thaawantaa-rewoni-jato.* ² Rootaki ipinkakaa-witakariri Tajorentsi paerani Israel-paeni, ikantakiri: “Pipinkayitero maawoeni tsinani poñaayitachari otsipaki nampitsi, omatakaemiro-kari pipinkathateri eeroka tajorentsi-niro-paeni.” Roo kanteencha Salomón, osheki inintakiro iroka-paeni tsinani, iinantakawo. ³ Okaatzi 700 iinanta-pero-takari, otsipa okaatzi 300 ishironiani, rootaki iinapaeni oetzimpina-shire-takiriri. ⁴ Ikanta rantyashipari-tapaaki Salomón, oetzimpina-shire-takiri iinapaeni ipinkatha-waeteri tajorentsi-niro-paeni. Tee ikameetha-shire-tzimo-teeri Tajorentsi, tee roshiyaari David, ipaapateni. ⁵ Ipinkatha-waetakiri Salomón tajorentsi-niro Ompokiromae,

---

* **11:1** iwinkatharite Apitantoni-jatzi = faraón

itajorentsi-nirote Shimaa-jatzi. Ipinkatha-waetakiri eejatzi tajorentsi-niro iiteetziri “Pinkathari Itaawentee-tziri Eenchaaniki-paeni”, riitaki itajorentsi-nirote Pityaankaarini-jatzi. Riityitaki tajorentsi-niro-paeni ipinkayitemi. ⁶ Rantashi-takawo Salomón kaari inimoterini Tajorentsi, tee ikyaaryootzi roshire-tyaari, tee roshiyaari David, ipaapateni. ⁷ Rowetsikaki Salomón ikaapapankote tajorentsi-niro iiteetziri “Otsinampaan-taniri” janta tonkaariki Aapatziyaweniki jempe ishitowa-piintzi ooryaa. Tema ipinkaetani itajorentsi-nirote Athataaweni-jatzi. Ipoña rowetsikakiri eejatzi roshiya-kaawo tajorentsi-niro ‘Pinkathari Itaawentee-tziri Eenchaaniki-paeni’, tema ipinkaetani eejatzi itajorentsi-nirote Pityaankaarini-jatzi. ⁸ Ari ikimitaakiri eejatzi ashi maawoeni iinapaeni poñaayi-tachari otsipaki nampitsi, riitaki otaapiintziniri kajankaenkari, otayi-niriri otajorentsi-nirote atsipeta-kaani-paeni.

⁹ Ari ikijanakiri Tajorentsi irika pinkathari Salomón, okantakaan-tziro tee ikowaneeri, tee ikenkishire-taanaari Itajorentsite Israel, ipakaanakiri ikemijantziri, jempe itzimi apiiwitakariri roñaahawi-takari. ¹⁰ Ikantawitakari: “Eero pipinkatha-tziri tajorentsi-niro-paeni.” Roo kanteencha Salomón, ipiyathatakari Tajorentsi ikantawi-tariri. ¹¹ Rootaki ikantan-takariri Tajorentsi, ikantziri: “¡Salomón! Omaperota pipiyathatakina, tee pithotyahae-ro nokashiya-kaemiri, ari pimitaakiro nojankinatakaantani nokanta-witakimiri. Ari okaatapaaki nopinkathari-takaakimi, riitaki nopinkathari-

takahaeri nimaeka pomperatani. ¹² Roo kanteencha, eero nookakae-tzimiro eeroka, osheki netakotakari ashitzimiri David, riitakira pitomi nookakaeri ipinkatharitzu tekirawita imonkaatero. ¹³ Eeromaeta nookakaeri maawoeni ipinkatharite. Aritaki nowanaki apaani ikaatzu isheninkatawakaayita, riitaki Judá-paeni. Rootaki nanteri tema osheki netakotakari paerani David, nomperatani. Netakotzi-takawo eejatzi inampi, Aapatziyaweni.”

²⁶ Imatakiro Jeroboam, itomi Nabat, poñaachari Poshini-pathaniki. Tema irika Jeroboam, romperatani Salomón, ipoñaawo nampitsiki Katsinka-weniki, riitaki isheninka icharini-paeni Efraín. Kinankawo ashitariri oeta Zerúa. ²⁷ Iroka opoñaantari Jeroboam ikoshekari pinkathari: Tema itanto-takitziro Salomón maawoeni inampi David, ipapateni, rowetsikakiro Tamakopathani. ²⁸ Irika Jeroboam, shintsiperori atziri, tekatsi pomeentsi-tzimo-tyaarini. Ikanta iñaakiri Salomón irika ewankari shirethatzinkari, rompera-takari raminayitero okaatzu rashiyitari icharini-paeni José, iwaejatzeneni. ²⁹ Okanta paata, jataki Jeroboam ikinawaetzuzi ipoñaanakawo Aapatziyaweniki. Ari itonkiyo-takari Kamantanantari Ahías, poñaachari Makoryeeroniki. Iñaakiri ipokaki ipashikakawo owakira-mawori iwashika-mento. Apaniroeni itonkiyotawakari, tekatsi itsipatyaa. ³⁰ Raakiro Ahías owakirari ipashikakari, itzijaakiro, okaatzu 12-japeeriki. ³¹ Ikantziri Jeroboam: “Payi eeroka 10 ojapeki, tema rootaki ikantakiri

Tajorentsi, Itajorentsite Israel, ikantzi: ‘Ari notzijahaero naaka iwinkathari-mento Salomón, tema eeroka nokowaki pipinkathari-wenteeri ikaate 10 isheninkata-wakahaeyani Israel-paeni. ³² Riima Salomón, apatziro apaani ipinkathari-wenteeri rirori ikantakaan-tziro netakotani nomperatani David, ipinkathari-wenteero eejatzi Aapatziyaweni, tema rootaki nampitsi nokowakiri. Tee oshiyawo otsipa inampi isheninka-paeni Israel-paeni. ³³ Tema ipiyatha-takina Salomón, ithaamenta-shitakari ipinkatha-waetziri Ompokiromae, itajorentsi-nirote Shimaa-jatzi, Otsinampaan-taniri, itajorentsite Athataa-weni-jatzi. Imatzitakari “Pinkathari Itaawentee-tziri Eencha-niki-paeni”, itajorentsite Pityaankaarini-jatzi. Okaatzi rantakiri Salomón, tee inimotana noñaakiro, tee rithotyahanawo nojankina-takaantani eejatzi noshine-takaantani, tee roshiyaari David, ipaapateni. ³⁴ Roo kanteencha, eero naapitha-tziri ipinkatharitzi. Tekira ikamanakiita, eekiro reewari-tatyee, okantakaawo netakotari paerani ashitaririni, David, nomperatani, jempe itzimi nashitakari naaka, jempe itzimi thotyaa-kirori nokanta-kaantani eejatzi nojankina-takaantani. ³⁵ Eeromaeta ipinkatharitee itomi Salomón, eeroka nokowaki pipinkathari-wenteeri ikaate 10 isheninkata-wakahaeyani Israel-paeni. ³⁶ Apatziro noshine-tawaeri itomi ipinkathari-wenteri apaani ikaatzi isheninkata-wakahaeyani, eero itsiwakanta roota-mento David Aapatziyaweniki, tema rootaki nampitsi nashitakari jempe ojeekakotaki nowaero.’ ”

⁴⁰ Rootaki kantakaan-tzirori, ikowantari Salomón rowamayiri Jeroboam. Roo kanteencha shiyaka Jeroboam ikinaki Apitantoniki jempe ipinkatharitzisi Sisac. Ari ijeekakiri janta roojatzi ikamantaari Salomón.

⁴² Iroka okaatzi ipinkathari-wentakiri Salomón maawoeni Israel-paeni nampitsiki Aapatziyaweni okaatzi 40 ojarentsi. ⁴³ Ikanta imakoryaahae rirori, ikiteetakiri inampiiteki ashitaririni, David. Ipoyaataro ipinkatharitee itomi, iitachari Roboam.†

12

Riyaayitaki nampitsiki-paeni ipinkatharitzisi

¹ Jataki Roboam janta Shempachariniki, ari ithonka riyaayitaki maawoeni isheninka-paeni rirori iwinkathari-tetyaari janta. ² Yotzimaetaka Jeroboam itomi Nabat, ijeekakira rirori Apitantoniki ishiya-pithatari pinkathari Salomón, ari inampita-kawori janta. ³ Ari rotyaanteetaki kaemerini Jeroboam. Pokaki jempe ipiyoteeyakani maawoeni isheninka-paeni rirori. Ari rojampi-teetakiri Roboam, itomi pinkatharini Salomón, ikantee-tziri: ⁴ “Osheki imapero-takina rowashironkaa-waetana ashitzimirini. Nokoyi powatsinaryaa-koteena okaatzi ishintsiiytana romperatana. Aririka pimatakinawo, eeroka omperatee-nani.” ⁵ Rakanaki Roboam, ikantziri: “Pipiyanaki maawoeni eerokaete nosheninká. Aririka awijaki mawa kiteejeri, ari nokoyi pipoki

---

† **11:43** makoryaaki = maaki = jatashirenkae ijeekira ishire icharini-paeni

piñiina.” Piyeeya-nakani maawoeni isheninka-paeni.

⁶ Ikanta pinkathari Roboam, ikowaki ikaminayiri antari-pero-paeni inampinatari paerani Salomón, ipaapateni, eeniro rañaawita rirori. Ikantakiri: “¡Nosheninká! ¿litaka pikaminayinari eerokaete nokanteriri atziri-paeni?” ⁷ Ikanteeyini antari-pero-paeni: “Aririka poshiya-kotyaari jempe ikantayita romperatani pisheninka-paeni, aritaki pantenirimi ikowayitzi, ari pakakirimi kametha rojampi-takimira, ashi poyiromi pompera-teeyarimi riroripaeni.”

⁸ Roo kanteencha Roboam, tee ikemijantaritzi antaripero-paeni ikaminaa-witakari. Riitaki ikowakiri ikaminayiri ewankari-paeni ikaatzi ikimotee-yakini paerani, jempe itzimi inampinayitari rirori. ⁹ Rojampi-yitakiri, ikantziri: “¿litaka pikamineenari eeroka-paeni nokanteriri asheninka-paeni ikantakina: ‘Powatsinaryaa-koteena okaatzi rompera-waetakina paerani ashitzi-mirini.’?”

¹⁰ Rakanaki ewankaripaeni ikaatzi paerani Roboam roemonkae-yakani, ikantzi: “Iroka pikanteri pakiri asheninka-paeni kantzimiri: ‘Imapero-takina ashitzimiri rompera-waetakina paerani.’ Pikanteri eeroka: ‘Ishintsiyitakimi paerani ashitanarini rompera-tzimi, naaka maperotemini nompera-teemi.* ¹¹ Imapero-takimi ashitanarini ikema-tena-takaemi, eekiro

---

* **12:10** Ishintsiyitakimi paerani ashitanarini rompera-tzimi, naaka maperotemini nompera-teemi = Iroka ewonki-tatsiri nakoe-mpeki awijiro antawotzi ithaki ashitanarini.

nokema-tena-takaa-tyeemi naaka. Ipajawae-tanta-kimiri ashitanarini owathaki-rontsi, rooma naaka nopajatan-teemiro opatzitha kotsirottonki.’”†

¹² Okanta awijaki mawa kiteejeri piyaa Jeroboam itsipataari maawoeni isheninka-paeni jempe ijeeki pinkathari Roboam, tema aritaki ikantzi-takari chapinki, ikantakiri: “Aririka awijaki mawa kiteejeri, pipiye piñeena.” ¹³ Roo kanteencha, teemaeta raki kameetha Roboam itomi pinkatharini Salomón, ikowako-witariri isheninka-paeni, tee ikemijantziri ikaminaa-witakariri antari-pero-paeni. ¹⁴ Rakanta-shitakari okaatzi ikaminaa-kiriri ewankari-paeni, ikantakiri: “Imapero-takimi ashitanari ikema-tena-takaemi, eekiro nokema-tena-takaa-tyeemi naaka. Ipajawae-tanta-kimiri ashitanari owathaki-rontsi, rooma naaka nopajatan-teemiro opatzitha kotsirottonki.” ¹⁵ Tee raapatziyakotari pinkathari ikowako-witakariri isheninka-paeni, tema rootaki ikowakiri Tajorentsi awije omonkaa-tantyaari ikantzi-takari Jeroboam, itomi Nabat, ikamanta-kiriri Ahías Makoryeeroni-jatzi. ¹⁶ Ikanta maawoeni Israel-paeni, iñaakiri pinkathari teera raapatziyakotari, rakanakiri, ikantziri:

Tee nosheninka-perotari naakaete pipaapateni David.
Eero naakakotzimiro pikaateeyini icharini-tzimi itomi Isaí.
Eekiro ikantee-yanaki-tziini:

---

† **12:11**   nopajatan-teemiro   opatzitha   kotsirottonki   =
nopajatan-teemiro kitoniro (tema kitoniro iiteetziro paerani opatzitha kotsirottonki)

¡Tema aaka israel-paeni, jame apiye apanko-
thaanteki-paeni!

¡Riima isheninka-paeni pinkatharini David,
ipinkatha-wenta-wakaeyaa ikaatzi
isheninkata-wakaa rirori!

Ari ipiyeeya-nakani Israel-paeni ipanko-
thaanteki-paeni.

¹⁷ Rootaki ipinkathari-wentan-tariri
Roboam isheninka-paeni Israel-paeni ikaatzi
nampitawori iipatsiteki Judá-paeni. ¹⁸ Ari

rotyaanta-witakari pinkathari Roboam
inampina, Adoram, ikowakoteri isheninka-
paeni rashita-kaariri iwinkatharite. Ishitowanaki
maawoeni Israel-paeni rowamaan-takari mapi.
Ari rotetanakari intsipaete pinkathari Roboam
ishiyako-mentoki, shiyanaka Aapatziyaweniki.

¹⁹ Ari okantakari rookawenta-wakaan-takari
Israel-paeni, tee itsipatee-yaari ikaatzi icharini-
yitari pinkatharini David roojatzi nimaeka.

²⁰ Ikanta ikemaki itsipa isheninka-paeni
Israel-paeni, ikanteetzi: “Piyaa Jeroboam.”
Ikaemakaan-takiri ipoki jempe ipiyotaka
maawoeni isheninka-paeni. Ari rowakiri
ipinkathari-wenteeri maawoeni isheninka
Israel-paeni. Teera ipinkatha-wenteeri itsipa
ikaateeyini isheninkata-wakahaeyani icharini-
yitari David, apaniroeni ijeekawaetzi Judá-paeni.

²¹ Ikanta rareetaka Roboam Aapatziyaweniki
ipiyota-paakiri Judá-paeni eejatzi Benjamín-paeni,
osheki-perori ikaateeyini rowayirite riyoshii-
takiri. Ikoyi rowayiri-tyaari itsipa isheninka-
paeni Israel-paeni, imatantee-yaaworimi
Roboam, itomi Salomón ipinkathari-wenteeri

maawoeni isheninka-paeni.‡ 22 Roo kanteencha, iñaanatakiri Tajorentsi itomyaayi iitachari Semaías, ikantakiri: 23 “Pikenkitha-waeta-kaeri Roboam, itomi pinkatharini Salomón, iwinkatharite Judá-paeni eejatzi Benjamín-paeni. Pimatzi-tyaari pikamanteri maawoeni nampitawori janta, pikanteri: 24 ‘Iroka ikantzi Tajorentsi: Tee okameethatzi piyaate powayirita-wakaeyaa pikaatzi pisheninkata-wakahaeyani eeroka Israel-paeni. Pipiyi maawoeni pipanko-thaanteki, tema rootaki nantawaeri naaka.’” Ikanta ikemaeya-kironi ñaantsi ikantziriri Tajorentsi, piyayitanaka ipanko-thaanteki-paeni, imatakiro jempe ikantakiri Tajorentsi.

25 Rapiiteero Jeroboam inampitaawo nampitsi Shempachariki jeekatsiri tonkaariki iipatsiteki Efraín-paeni. Ari inampitaawori rirori. Ikanta paata rookaneero inampiwitakawo Shempachariki, jatee, inampitaawo nampitsiki Tajorentsi-pooni. 26 Ari ikenkishiryaanaka Jeroboam, ikantzi: “Kimitaka aritaki rapiiteero ipinkathari-wenteena Roboam, icharini pinkatharini David, 27 tema roojatzi riyaa-piinteeyini Aapatziyaweniki nosheninka-paeni itayiri ratsipe-takaani itajorentsi-pankoteki Tajorentsi, kimitaka aritaki ineshironka-takiri Roboam, pinkathari-tatsiri iipatsiteki Judá-paeni. Aamaakya aritaki rowamaa-kaantakina naaka, ipiyashi-teeri Roboam iwinkatharite Judá-paeni.”

28 Ari raminaki pinkathari itzimirika kamineerini, rowetsika-kaantaki apite roshiya-

---

‡ 12:21 osheki-perori = 180,000 owayiri

kaawo ewonkiri waaka riyoshiita ooro, ikantakiri maawoeni isheninka: “¡Nosheninká Israel-paeni! Aritapaaki pipiyapiyataka Aapatziyaweniki. Irika pitajorentsi-tetee-yaari jaka, riitaki amaemiri pijeeka-witaka paerani Apitantoniki.”²⁹ Rowaki apaani roshiya-kaawo waaka Tajorentsi-pankoniki, riima itsipa rowakiri iipatsiteki Dan-paeni.³⁰ Rootaki ikaaripero-waetan-tyaari Israel-paeni, riyaayitee Tajorentsi-pankoniki eejatzi iipatsiteki Dan-paeni ipinkatha-teeri roshiya-kaawo ewonkiri waaka.³¹ Rowetsika-kaanta-yitaki eejatzi tonkaariki iyaapapankote. Riyoshii-yitaki isheninka rompera-tajorentsi-tyaari, kaarimaeta isheninka-paeni Leví-paeni.

15

⁹ Tema awijaki osheki ojarentsi ipinkathari-wentakiri Jeroboam maawoeni itsipa isheninka-paeni Israel-paeni. Riima isheninka-paeni Judá-paeni raminee riroripaeni itsipa pinkathari-wenteerini, iitachari Asa.

16

²³ Tema okaataki 31 ojarentsi ipinkatharitziri rirori Asa iipatsiteki Judá-paeni. Aripaete retanakawo rirori Omri ipinkathari-wentziri itsipa isheninka-paeni Israel-paeni. Okaatzi 12 ojarentsi ipinkatharitaki. Rooma janta nampitsiki Aakameetha-weniki ipinkatharitaki okaatzi 6 ojarentsi.²⁴ Ramanantakiro Omri iipatsite Oshitekii-toni-jatzi, ikaatzi apikithote koriki opinatakari. Ari rowetsikakiri inampi

iitakiro Oshitekii-toni, tema rootake owaetakaan-tzirori iwaero ashitawori iipatsite paerani iitachari Oshiteki, ikantee-tziri iñaaniki rirori ‘Semer’.*

²⁵ Tee inimotziri Tajorentsi okaatzi rantziri pinkathari Omri. Omaperotaka ikaariperotaki rawijakiri ikaariperotaki etakawori paerani ipinkatharitzu. ²⁶ Roshiya-kotaari ikaariperotaki Jeroboam itomi Nabat, tema ikaariperotakaakiri eejatzi maawoeni isheninka-paeni Israel-paeni, rowatsimaakiri Itajorentsite Israel iñaakiri ipinkatha-waetziri oshiyakaa-wontsi.

²⁸ Ikanta imakoryahae rirori Omri, ikiteetakiri Oshitekii-toniki. Ipoayaataari ipinkatharitee Acab, itomi rirori.†

³⁰ Tema okaatzi 22 ojarentsi ipinkathari-wentakiri Acab isheninka-paeni Israel-paeni janta Oshitekii-toniki. Teemaeta inimoritzi Tajorentsi ipinkathari-witaka Acab itomi Omri, omaperotaka ikaariperotaki, rawijanakiri ikaatzi etakawori paerani ipinkatharitzu. ³¹ Tee rookiro rantayi-tziro kaari-perori roshiya-kotaari pinkatharini Jeroboam, itomi Nabat, tema iinantakawo Jezabel, rishinto pinkatharitatsiri Shimaaki, iiteetziri “Itsipa-minthari Inkañaaweri”. Tema riyaataki paerani Jeroboam, ipinkatha-waetakiri tajorentsi-niro Inkañaaweri.

³² Rowetsika-kaantaki taapooki-mentotsi janta Oshitekii-toniki, rowetsika-kaantzitaka

---

* **16:24** apikithote koriki opinatakari = apite talento = 66 kilos

† **16:28** imakoryahae = imahae = jatashiren-katee ijeekira ishure iwaejatzite-paeni

iyaapapankote jempe itaawenteeteri tajorentsi-niro Inkañaaweri. ³³ Imatakiro eejatzi pinkathari Acab rowetsika-kaantaki oshiyakaawo tajorentsi-niro Inkaariwero, rootaki rowatsimaa-pero-tanta-kariri Itajorentsite Israel, tema rawijanakiri etayita-kawori paerani ipinkathari-yitzi rowatsimaeri Tajorentsi.

17

¹ Ikanta Elías Inimo-weni-jatzi poñaachari Wakaniki, ikenkitha-waeta-kaakiri pinkathari Acab, ikantziri: “¡Pinkatharí! Kyaaripero iroka nokantemiri, tema añaatsi Itajorentsite Israel, riitaki omperatanari naaka. Ari awijaki ojarentsi-paeni eero oparyahae inkani, eero iñeete eepichokiini itsini ompokiro roojatzi nokantan-teeyaari naaka: ‘Oparyahae.’” ² Ari iñaanata-kiriri Tajorentsi rirori Elías, ikantziri: ³ “¡Elías! Pishiyi, pikinaki ishitowa-piintzira ooryaa. Pomaña nijaateniki Chekaawoniki, jeekatsiri intatsikiro Pareenkaariniki. ⁴ Rootaki pimiriteri nijaateni. Ari nokanta-kaakyaari tsiirotyonkiniro rayimiro poyaari janta.”*

⁵ Imatakiro Elías ikantakiriri Tajorentsi, jataki, ijeekaki nijaateniki Chekaawoniki jeekatsiri intatsikiro Pareenkaariniki. ⁶ Pokatsi tsiirotyonkiniro raminiri wathatsi royaari eejatzi ratantyaariri. Raminiri okitejeetyaamane eejatzi tsirenii-teeni. Rootaki ririri nijaateni.† ⁷ Okanta awijaki jempe okaatzi

* **17:4** tsiirotyonkiniro = cuervos † **17:6** ratantyaariri = pan

kitejeri, piryaatanaki nijaateni, tema tee iñahaeteero opariyee inkani kepatsiki.

⁸ Opoñaashita iñaanateeri Tajorentsi irika Elías, ikanteeri: ⁹“Piyaate Iwyaariniki otsipa-nampitari Shimaa, aritaki piyeekiri janta. Tema ari nokanta-kaakyaawo kinankawo tsinani opimi poyaari.”

¹⁰ Jataki Elías Iwyaariniki. Ikanta rareetzi-mataka nampitsiki, itonkiyo-takawo tsinani kinankawo aawaetzi incheempiki. Ikaemakotapaakiro, ikantziro: “¡Ayompawo! Nokoyi pipakotena eepichokiini nijaa nirawakiita.”

¹¹ Rooteentsi iyaatanaki ayiniri imiri, rapiita-nakiro, ikantziro: “¡Pamaki eejatzi eepichokiini noyaari!”‡ ¹² Akanakiri roori, okantziri: “¡Kyaaripero nokantemi, tema añaatsi Pitajorentsite, tekatsi ratanteetari nopimiri! Apatziro otzimi eepañekiini pankirentsi-pane chomoki, eejatzi yeenkantsi eenitatsi eechaakiini. Rootaki naantari eepichokiini incheempiki nonkotsitiro nakiyoteri notyomi, aririka nothonkakiro, ari noyaawentyaa ayina notashe.”§ ¹³ Ikantzi Elías: “Eero pithaawa-shita. Piyaate pimatero pikantakiri. Roo kanteencha naaka petawakyaawo pitashi-tenawo, pamakinawo nowawakyaawo. Opoñaashitya pimpoete pitashite pashi eeroka pakiyoteriri pitomi. ¹⁴ Tema ikantakina Tajorentsi, Itajorentsite Israel, eero othonka pankirentsi-pane eejatzi yeenkantsi, roojatzi rowaryaan-teeyaawori Tajorentsi inkani kepatsiki.”

---

‡ 17:11 noyariri = pan § 17:12 ratanteetari = pan

15 Tema omatakiro kinankawo ikantakirori Elías. Osheki kitejeri awijeentsi tee okoetyeeyaa owanawo otsipatakari Elías eejatzi otomi. 16 Tee othonkyaa pankirentsi-pane ochomoniki eejatzi ikitaka yeenkantsi, tema monkaataka iñaani Tajorentsi ikantakiriri Elías.

17 Okanta paata romapoka-shitaka imantsiyataki otomi kinankawo, maperotaka, tee omatanaa rañeenka-tanee. 18 Oñaanata-nakiri kinankawo irika Elías, okantziri: “¡Itomyaayi Tajorentsi! ¿litaka pipokashi-tantanari? ¿Rooma pipokantari pikenkishire-takaenawo nowaariperonka ikamantyaari notyomi?” 19 Ari rakanakiro Elías, ikantziro: “Pamakinari jaka pitomi.” Raawakiri Elías othomaakiri riniro, rateeta-kaanakiri imaapiintzira romaryaa-paakiri imaamentoki. 20 Icheraanaki Elías, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¡Ashitanari! ¿Pimatzi-tyaawoma powashironkayiro kinankawo nomayimotziri powamayitero otomi?” 21 Tema mawa rapiitakiro Elías rowanki-shipanee-takari eentsi. Rapiita-nakiro icheraanaki, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¡Ashitanari! Poepiya-shire-teeri eentsi.” 22 Ikemakiri Tajorentsi ikantakiriri Elías, roepiya-shire-teeri eentsi, añanee. 23 Ithomaaneeri, rayiita-kaaneeri jaawiki, ipapaero ashitariri, ikantziro: “Irika peentsite, añahae.” 24 Okantzi tsinani: “Ari niyotzimi nimaeka eeroka itomyaayi Tajorentsi, tema omapero-tatyaa iñaani Tajorentsi okaatzi piñaawae-tziri eeroka.”

18

1 Tema ojamanitaki, awijaki okaatzi mawa

ojarentsi, rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Elías, ikanteeri: “Piyaate, piñiiri pinkathari Acab, tema rootaatsi nowaryahaero inkani irenkaeroni kepatsi.”² Jataki Elías iñiiri pinkathari Acab. Tema antawoete okantaka tashetsi Oshitekii-toniki.³ Ikaemakiri Acab inampina iitachari Abdías, tema imapero-tatziiro rirori ipinkathatziri Tajorentsi.⁴ Tema owamaakaan-takiri paerani Jezabel Kamantan-taniri-paeni, irika Abdías riitaki omanakiriri impeetamooki ikaatzi 100 Kamantan-taniri, rinashitakari ikaatzi 50 apichonchoete ipiyotakiri rirori Kamantan-taniri, ari ipiriri rowanawo eejatzi imiri.*⁵ Ikenkitha-waeta-kaakiri Acab irika Abdías, ikantakiri: “Jame anashitero maawoeni nampitsi amini jempe owaapathata, amini eejatzi nijaateni jempe oshooki katawoshi rañaant-yaari apira-paeni ikyaakoetari. Eerorika añaashita, ari ithonka-kyaa ikami apira-paeni.”†⁶ Tema ikinanaki Acab otsipaki awotsi, eejatzi Abdías ikinitanaka rirori otsipaki awotsi tekatsi itsipata-nakyaa.⁷ Ikanta riyataanaki Abdías awotsiki, itonkiyo-takari Elías. Tema riyotawaeri, rotziwerowa-shita-waari, ikantziri: “¿Tema eeroka Elías?”⁸ Rakanaki Elías, ikantzi: “Naakataki. Pipiyanaki, pikanteri piwinkatharite: ‘Noñahaeri Elías.’”⁹ Ikantzi Abdías: “¿Eenitatsima nantani potyaantan-tanari nokamanteri pinkathari Acab rowamaan-tenari?”¹⁰ ¡Kyaaripero iroka nokantemiri, tema añaatsi Pitajorentsite! Osheki ithotyaaako-

* 18:4 rowanawo = pan † 18:5 apira-paeni ikyaakoetari = amorapaye = caballos, mulas

takaan-takimi pinkathari Acab maawoeni nampitsiki. Ikaatzi kantatsiri: ‘Tee noñiiri,’ ishintsiyitziri ikantziri: ‘Pikanta-perotena terika piñiiri!’ ¹¹ Eekiro pikanta-tyaana eeroka nimaeka: ‘Piyaate pikamanteri piwinkatharite, pikanteri: “Noñahaeri Elías.” ’ ¹² Kimitaka aririka niyaatanaki, aaneemi ishiri Tajorentsi, eero niyotzi jempe pijeeki. Aririka nokaman-tawita-kyaari pinkathari Acab, eerorika iñaashitzimi rirori, aritaki rowamaakina. Tema naaka, ashi noyiro nopinkatha-tziri Tajorentsi owakira newankari-tapaaki. ¹³ ¿Tema ikamantee-tzimiro okaatzi nantakiri owamaakaan-tantariri Jezabel Kamantan-taniri-paeni? Tema nomanaki impeetamooki ikaatzi 100. Ninashitaka ikaatzi 50 apichonchoete ipiyotaka rirori Kamantan-taniri, ari nopiriri rowanawo eejatzi imiri. ‡ ¹⁴ Eekiro pikanta-tyaana eeroka nimaeka: ‘Piyaate pikamanteri piwinkatharite, pikanteri: “Noñahaeri Elías.” ’ ¿Pikowatziima rowamayina?” ¹⁵ Ikantzi Elías: “¿Kyaari-pero iroka nokantemiri, tema añaaitsi Tajorentsi Ñaaperori omperatanari naaka. Nimaeka niyaate noñiiri Acab!”

¹⁶ Piyaawo Abdías ithotyaako-taateri pinkathari Acab, ikamantakiri. Jatanaki rirori Acab itonkiyo-tyaari Elías. ¹⁷ Ikanta iñaawaeri, ikantawakiri: “¿Eerokama oñaashirenkayitakiriri asheninka-paeni Israel-paeni? ¹⁸ Ikantzi Elías: “Teera naaka ñaashirenkirini. Tema eeroka pitsipatakari isheninka-paeni piwaejatzeni, okantakaawo pipakahaero ikantakaantani Tajorentsi, pipinkatha-waeta-shitakari roshiya-

---

‡ 18:13 rowanawo = pan

kaawo Inkañaaweri-paeni. ¹⁹ Pikaema-kaanteri maawoeni asheninka-paeni Israel-paeni ipiyoteeyaani Owaantsii-toniki. Pikaemiri janta iñaawyaatakaani Inkañaaweri ikaate 450, pikaemiri oñaawyaatakaani Inkaariweri ikaate 400, eejatzi ikaateeyini akiyota-piintzirori Jezabel.”

²⁰ Ikaemakaan-takiri Acab maawoeni isheninka-paeni Israel-paeni, ipiyotakiri maawoeni ñaawyaawaetaniri-paeni Owaantsii-toniki. ²¹ Ari ipokakiri rirori Elías jempe ipiyotaka isheninka-paeni, ikantapaakiri: “¿Jempema okaateka pipakahaero pipithopitho-waetaka okantakaemi otzimi apite pikenkishiryaani? Riirika riroporori Tajorentsi pikemijanteri, pimatero. Riirika Inkañaaweri pikemijanteri rirori, pimatero.” Ari imaeritee-yakini isheninka-paeni tekatsi akatsini. ²² Eekiro iñaanataziiri Elías isheninka-paeni, ikantziri: “Apaani nokanta naaka iyamanta-nirite Tajorentsi, riima Inkañaaweri ikaatzi 450 iñaawyaatanirite rirori.

²³ Pamaeyini jaka apite ipireetari. Riyoshiitaki ñaawyaripaeni apaani ipireetari ikoyiri rirori, itopitheeri-kitakiri, rowanki-takiri itsimaki, eero itaantzi-maetari paamari. Ari nokimitakiri naaka itsipa ipireetari, nowanki-takiri tsitsiki, eero notaantzimaetari eejatzi paamari. §

²⁴ Opoñaashita pikowakoteri pitajorentsipaeni eerokaete, pipaeri iwaero. Rooma naaka nopaeri iwaero Notajorentsipaeni. Itzimi-rika Tajorentsi kematsini, owayiiteroni paamari, riitaki maperotzirori Itajorentsipaeni.” Ikanteeyini

---

§ 18:23 ipireetari = waaka = buey

maawoeni Israel-paeni: “¡Ariwé!” ²⁵ Ikantanakiri Elías iñaawyaa-takaani Inkañaaweri: “Poyoyaantya eeroka irika ipireetari, petyaari powamayiri, tema osheki pikaateeyini. Pikowakoteri pitajorentsita pipaeri iwaero, eeromaeta pitaantari paamari.”

²⁶ Imatakiro ikantakiriri, raakiri ipireetari, rowamaakiri. Retanakawo okitejetyaamanaki, tampatzika-takotaki ikowako-witari itajorentsita Inkañaaweri, ikantziri: “¡Inkañaaweri, pakina!” Tekatsi akirini. Eekiro imitaawiteeya-tyaani rinki-rinki-teeyironi rowetsikakiri itaapooki-mento. ²⁷ Tampatzika-takotaki, osheki ishironta-wentari Elías irikapaeni, ikantziri: “Pishintsiteri pikaemiri pitajorentsita. Aamaashityaa eenitatsirika rantziri, riyaatatzii raretan-tawaeta. Powakireeri aamaashityaa imaatziirika.”

²⁸ Eekiro ikaemae-yatziini, ikijawaa-waewitakawo iyotsiraa-nikite, rowathaa-waetakawo thoyempi-thowa-yitatsiri, oshitowa-yitaki riraa, aritaki okanta rametee-yarini riroripaeni. ²⁹ Rooteentsi imonkaatyaa ooryaa okaatzi itaanta-piintariri rirori ratsipe-takaani, eekiro ishintsii-witeeya-tyaani ikaemaeyini, teemaeta rakaetziniri ramanani. Tekatsi akerini, tekatsi kemirini eejatzi. ³⁰ Ikaemanakiri Elías maawoeni isheninka-paeni, ikantziri: “Pipokaeyini maawoeni jaka.” Pokaeya-paakini isheninka-paeni. Ari rowetsikaeri Elías itaapooki-mento Tajorentsii itzimpoiki-teetakiri paerani. ³¹ Raaki mapipaeni okaatzi 12. Ikaatzira paerani eejatzi itomi-paeni Jacob 12. Tema riijatzi

Jacob ikantakiri paerani Tajorentsi, ikantziri: “Israel piiteeyaa.” ³² Ipewiryahaero mapipaeni rowetsikae itaapooki-mento Tajorentsi, antawo ikiya-thapi-takiro, kantacha ipankiteetemi osheki okithoki pankirentsi.* ³³ Ipiyotakiro tsitsi, itowatha-yitakiri ipireetari, rowanki-takiri tsitsiki. ³⁴ Ikantzi Elías: “Pamakiro antawo 4 chomo owantakari nijaa, pijeetero taapoki-mentotsi eejatzi tsitsi.” Eekiro ikantatzii Elías: “Papiietero pijeetero.” Rapiitziro ikantzi: “Papiiteero pijeetero.” Imateetakiro okaatzi ikantakiri Elías. ³⁵ Jaa-paaka nijaa ikiya-thapi-teetakirowa taapooki-mentotsi, shiyaata-paaka nijaa.

³⁶ Tema monkaata-paaka ooryaa okaatzi itaapiintziri ipira taapooki-mentotsiki, pokanaki Elías. Icheraa-paaki, ikantzi: “¡Tajorentsi! Itajorentsite Abraham, Isaac eejatzi Israel. Pimatero nokowako-tzimiri, rootaki riyotan-teetyaari eeroka Itajorentsite Israel-paeni, naakataki eejatzi pomperatani. Okaatzi nantziri naaka, eerokataki omperatanari nantemiro. ³⁷ Pimatero Tajorentsi, pimatenuwoko nokowako-tzimiri. Rootaki riyotan-tyaari atziri-paeni eerokataki Tajorentsi, eeroka kaema-shire-yitziriri ikemijanteemi.”

³⁸ Omopoka-shitanaka ookatha-tanaka, otaapaakiri wathatsi, tsitsi, mapi, paapane, maawoeni, paamatanaki eejatzi nijaa jaapae-

---

* **18:32** Kantako-tachari jaka “osheki okithoki pankirentsi” roojatzi oshiyawori akante apite antawo rowantee-tawori okithoki pankirentsi ipankii-tziri. Oshiyawo eejatzi ikanteetzi okaate 20 litro.

chari ikiya-thapi-teetakirowa.† 39 Ikanta iñaakiro maawoeni Israel-paeni opaamatanaki, oeyotanaka, roojatzi kepatsiki, ikanteeyini: “¡Tajorentsi irikawé! ¡Riitaki Tajorentsi!”

40 Ari ikantzi Elías: “Poteeyiri iñaawyaatanirite-paeni Inkañaaweri. Tekatsi apaani shiyatsini.” Ari roteeyee-tanakiri maawoeni, raanakiri Elías ni-jaateniki Tzipyaariki, ithatyaakiri ikentsiki maawoeni.

41 Ari ikenkitha-waeta-kaakiri Elías pinkathari Acab, ikantziri: “Piyaate pipankoki, powapaeyaa, pirapae eejatzi pimiri. Tema poema-tapaaki antawo inkani.”

42 Ari itonkaanaki eepichokiini pinkathari Acab, owawaetapaaka, riraki eejatzi imiri. Ari itonkaa-pero-tanaki rirori Elías otzishimenthaki Owaantsii-toniki, jeeka-paaki roeyota-paaka janta, rontsiroka-kaakawo ipoo iyeretoki.

43 Ikantziri romperatani: “Pikatziya-neente jeñokiini, pamini inkaari-kinta.” Jatanaki, raminaki inkaariki, ikantzi: “Tekatsi noñii.” Eekiro ishintsi-tatziiri Elías, ikantziri: “Papiipiintero pamini, okaate 7 papiipiintero pamini.”

44 Rootaki 7-tatsiri ipiya-piyataka romperatani, ikantziri: “Noñaaki inkaari-kinta oryaani menkori, oshiyawo akotsi.” Ikantzi Elías: “Piyaate ijeekira pinkathari Acab pikanteri: ‘Paaneero pishiyako-mento, tekira oparya-paakiita inkani.’”

45 Ari otsireni-tanaki inkite, antawo otampyaatanaki, paryapaaki antawo inkani. Otetanaka

---

† 18:38 ookatha-tanaka = iwaamarite Tajorentsi okinapaaki jenoki inkiteki

Acab ishiyako-mentoki, jataki Panki-tajorentsi-niki. ⁴⁶ Riima Elías, ikantakaakari Tajorentsi otzimi ishintsinka, roojo-thaki-tanakawo iithaari. Ishiyana-kityaa riyataanaki, riiitaki etakawori rareetaka Panki-tajorentsi-niki tekiraata rareetyaata rirori Acab.

**Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur
del Perú**
**The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language
of Peru**

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka Ucayali del Sur (Ashéninka, South Ucayali)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

db14e188-438b-52a5-9541-56657c3fc3d9